

Musvåge *Buteo buteo*

Buzzard

Musvågen er udbredt i hele Europa og herfra videre gennem Rusland til Stillehavet. I Danmark er musvågen den almindeligste rovfugl med omkring 5.000 ynglepar (Jørgensen 1989). Arten led, som så mange andre rovfugle, under intens bekæmpelse i første halvdel af 1900-tallet. I 1967 blev musvågen totalfredet, og bestandsstørrelsen er siden steget og er idag stabil. Ynglefuglene fra de nordlige dele af udbredelsesområdet er trækfugle, og Danmark passerer i træktiden, primært i marts-april og septem-

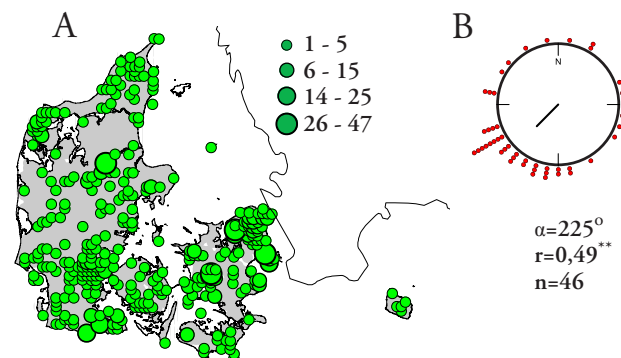

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96). B) Retning af direkte efterårstræk (aug-dec, >100 km). Direction of direct autumn migration (Aug-Dec, >100 km).

ber-oktober, af musvåger i titusindtal. Den danske ynglebestand suppleres i vinterperioden af mange vintergæster, og vinterbestanden er opgjort til ca. 18.000 fugle (Jørgensen 1989).

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark blev den første musvåge ringmærket i 1902 af Mortensen, som frem til 1913 mærkede 65 fugle. I alt er det blevet til 6.846 mærkninger i Danmark (fig. 4). Det årlige antal mærkninger var størst i 1987, hvor

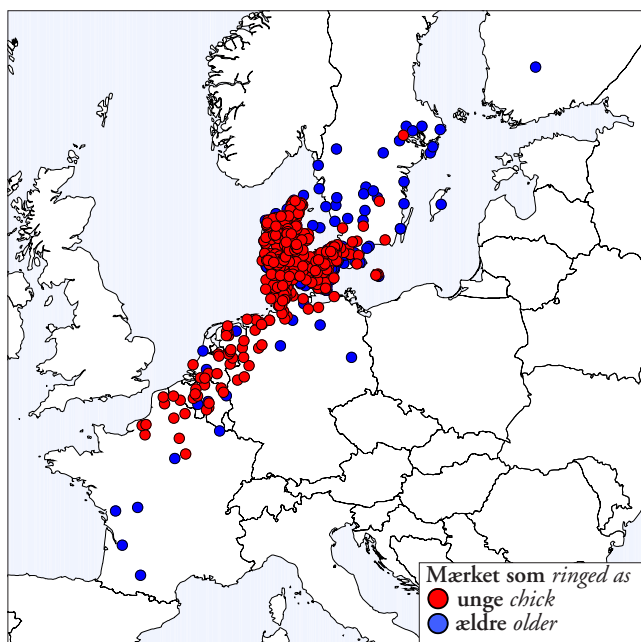

Fig. 1. Samtlige genfund af musvåge ringmærket i Danmark (n=1.008). All recoveries of buzzard ringed in Denmark (n=1,008).

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 6.846

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries 1.008

-heraf uden for Danmark Recovered abroad 182 (18 %)

Antal fugle No. of individuals 958

-heraf mærket som unger Ringed as chicks 632 (66 %)

Genmeldingsandel Proportion recovered 14,2 %

Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark 414

Ringed abroad and recovered in Denmark

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird 28 år 9 mdr.

Længste afstand Longest dist. Frankrig France 1.495 km

Nordligst Northernmost Finland Finland (61° 35'N)

Sydligst Southernmost Frankrig France (44° 33'N)

Østligst Easternmost Finland Finland (24° 24'E)

Vestligst Westernmost Frankrig France (00° 25'W)

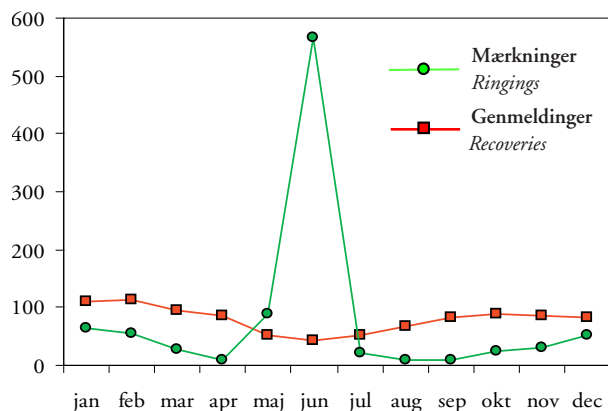

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af musvåge. Month of ringing and recovery for recovered buzzard.

293 fugle blev mærket. Ringmærkningen af musvåger i Danmark har været præget af enkeltpersoner og grupper, som har specialiseret sig i rovfuglemærkning. Af de mærkede fugle er 958 genmeldt, svarende til 14,2%. Dette er relativt højt i forhold til de øvrige rovfugle. Størstedelen (66%) af de genmeldte fugle er mærket som redeunger. Mærkningslokaliteterne for fuglene, der senere er genmeldt (fig. 2A), er præget af ringmærkernes aktionsradius.

To tredjedele af de genmeldte fugle tilhører den danske bestand, idet de er mærket som redeunger, primært i juni måned (fig. 3). Mange redeunger er mærket i Nordsjælland, på Kolding-egnen, omkring Sorø og ved Viborg (fig. 2A). Desuden er der fanget og mærket voksne fugle uden for yngletiden (fig. 3), heraf uden tvivl adskillige trækgæster. De voksne fugle er fanget i fælder, og en stor del af denne fangst og mærkning er foregået på Amager (fig. 2A). I Danmark er der desuden genfundet 414 musvåger, mærket i udlandet.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. Hos en række andre fugle, bl.a. tårnfalk, spurvehøg og fiskehejre, spredes en del årssunger i sensommeren i modsat retning af den egentlige trækretning. Hos musvågerne er der i august og september en del strejfbewægelser inden for landet, men kun enkelte ungfugle er i denne periode trukket mere end 100 km mod nord eller øst. Ungetræk i modsat retning må således siges at være sjældent forekommende hos danske musvåger. Hos svenske musvåger ser det ud til at være mere hyppigt, idet specielt ungfugle fra de nordlige egne udviser en tendens til at trække nordpå (Olsson 1958).

Den danske musvågebestand består af både stand- og trækfugle. 16% af de genmeldte musvåger, mærket

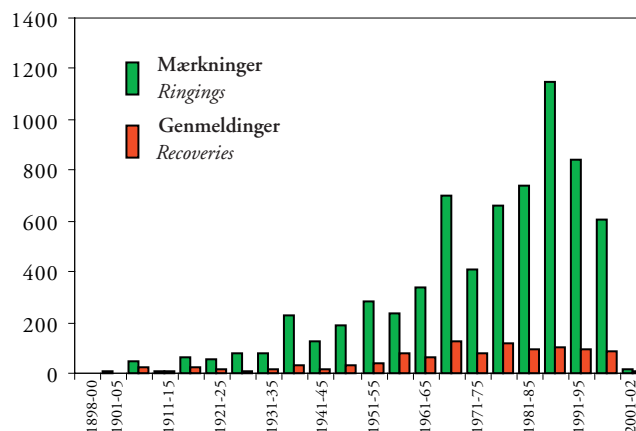

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for musvåge ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of buzzard ringed in Denmark.

som redeunger, er fundet i udlandet. I vinterperioden er 30% af genmeldingerne fra udlandet. Hvis en fugl, der har bevæget sig mere end 100 km, kaldes for en trækfugl, vil 36% falde inden for kategorien i vinterperioden (i hele perioden 27%). Det er primært de ikke-kønsmodne ungfugle, som trækker bort. Ynglefuglene vil sandsynligvis oftest blive i territoriet året igennem (Holstein 1956, Sylvén 1978). Således er blot 10% (11 af 114) af de kønsmodne fugle genfundet i udlandet, heraf halvdelen i Slesvig-Holsten. Den tilsvarende andel for de ikke-kønsmodne fugle er næsten dobbelt så høj, nemlig 19% (81 af 434 syd for Danmark).

Musvåger, der forlader Danmark, trækker mod sydvest. Omkring midten af oktober er de første fugle genmeldt syd for den danske grænse – én helt nede i det sydvestlige Frankrig (fig. 6B). Det primære over-

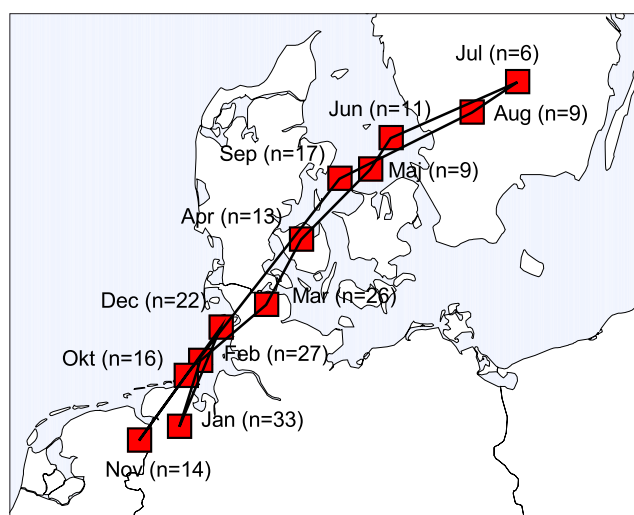

Fig. 5. Månedlige gennemsnitspositioner for musvåge ringmærket i Danmark og genmeldt mere end 100 km fra mærkningsstedet. Monthly mean positions of buzzard ringed in Denmark and recovered more than 100 km from the ringing site.

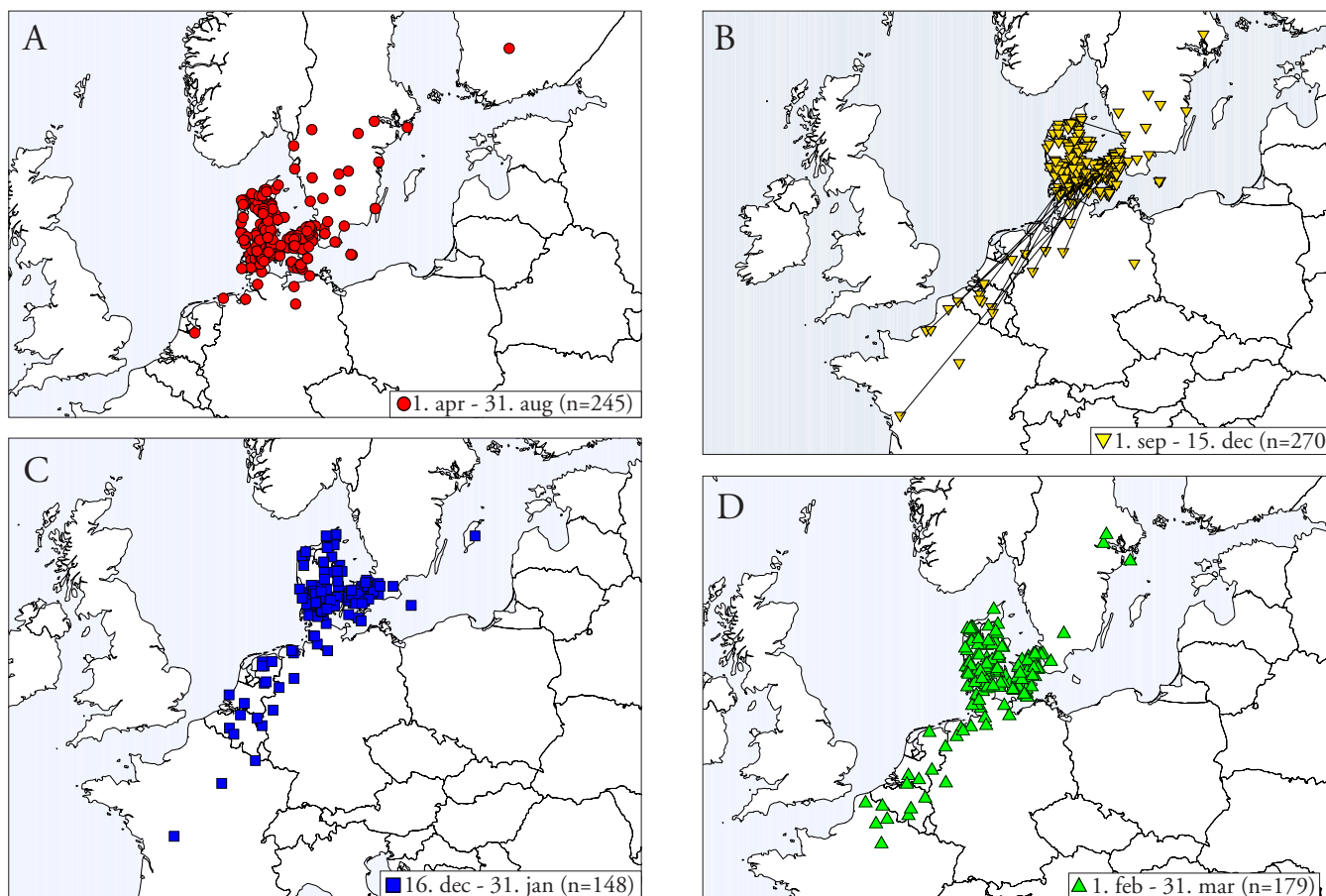

Fig. 6. Genmeldinger fra A) yngletiden, B) efterårsperioden, C) vinterperioden og D) forårsperioden af musvåge ringmærket i Danmark. Linjer på kort B angiver direkte træk. Recoveries during A) the breeding season, B) autumn, C) winter and D) spring of buzzard ringed in Denmark. Lines on map B indicate direct migration.

vintringsområde for de danske trækfugle er den nordlige del af Tyskland, Holland, Belgien og Frankrig (fig. 6C). Dette område deler de bl.a. med de syd- og mellemsvenske musvåger (Fransson & Pettersson 2001). Der er ikke fundet danske musvåger på De Britiske Øer, hvilket sandsynligvis skyldes musvågens modvilje mod at krydse større vandområder (Cramp & Simmons 1980). Skønt det kun er en begrænset del af bestanden, og altså primært ungerne, som trækker bort om vinteren, er den samlede gennemsnitsposition i vinterperioden klart sydligere end i yngletiden ($P < 0,001$). Ungfuglenes gennemsnitsposition i vinterperioden er en smule sydligere end de ældre fugles ($P < 0,05$).

Forårstrækket følger den samme, relativt smalle korridor i Vesteuropa, og hovedparten af de ældre danske musvåger, som har tilbragt vinteren syd for Danmark, returnerer i marts (fig. 5). I marts er der stadig genmeldt ikke-kønsmodne fugle i hele overvintringsområdet, men der er i det danske materiale ikke eksempler på, at ungfugle har oversomret syd for yngleområdet, som det er påvist i det svenske ringmærkningsmateriale (Fransson & Pettersson 2001).

Det ser ud til, at musvågerne gerne etablerer territorium i nærheden af det sted, de er opvokset. Således er 62 % ($n = 114$) af de musvåger, der er genmeldt i kønsmoden alder, fundet mindre end 50 km fra det sted, hvor de flere år forinden blev mærket som redeunger.

Træk- og vintergæster. Der foregår både forår og efterår et meget massivt træk af musvåger gennem Danmark (Olsen 1992). En del af de skandinaviske ynglefugle raster sandsynligvis kun kortvarigt i Danmark, mens andre overvintrer. De musvåger, som er ringmærket i Danmark i vinterperioden, er primært fugle fra nordligere bestande ($P < 0,05$).

Størstedelen af træk- og vintergæsterne er ynglefugle fra Syd- og Mellemsverige (86 %) samt i mindre grad fra Syd- og Vestfinland og det sydlige Norge (fig. 7). En enkelt fugl helt fra Dovre genfundet på Lolland i sit første efterår. Denne fugl blev mærket som ungfugl 7. juli 1937 og skudt 24. oktober samme år.

Hovedparten af de skandinaviske musvåger er fundet fra oktober til marts. I vinterperioden er flest fundet i de østlige og sydlige egne. Langt hovedparten af vinterfundene drejer sig dog om fugle fra Syd- og Mellemsverige, og disse bestandes

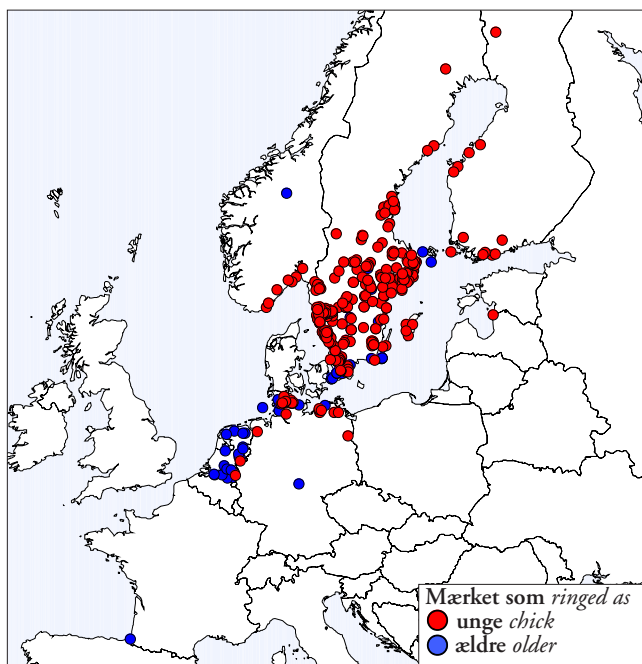

Fig. 7. Mærkningslokaliteter for musvåge ringmærket i udlandet og genmeldt i Danmark (n=414). Ringing localities of buzzard ringed abroad and recovered in Denmark (n=414).

gennemsnitlige vinterkvarter ligger kun lidt syd for Danmark (Fransson & Pettersson 2001). De nord-svenske musvåger trækker generelt længere mod syd, og den gennemsnitlige vinterposition er i det nordlige Spanien - enkelte fugle har endog forladt Europa for at overvinde i Vestafrika (Fransson & Pettersson 2001). De finske musvåger trækker både mod sydvest og syd-øst, og det ser ud til, at der er en trækdel omkring 24° østlig længde (Saurola 1977) - dvs. omkring den finsk-svenske grænse. Alle de finske musvåger, som er

fundet i Danmark, er mærket vest for eller ganske tæt på denne linje.

Også fugle fra Tyskland og Holland er genfundet i Danmark, primært ikke kønsmodne fugle i deres første eller andet leveår.

Der er mange eksempler på, at vintergæsterne benytter sig af den samme lokalitet år efter år, og musvåger er i flere tilfælde fanget på den lokalitet (i nogle tilfælde i samme fælde) hvor de blev fanget og ringmærket adskillige år forinden (Jørgensen 1989).

Genmeldings- og dødsårsager

Blandt musvåger ringmærket som unger eller ungfugle og genmeldt som døde er omkring 60 % indrapporteret i deres første leveår (fig. 9).

Musvågen blev helårsfredet i Danmark i 1967, og i Europa blev der indført skærpede fredningsbestemmelser for en række rovfuglearter, herunder musvågen, i 1970. I de tilfælde, hvor dødsårsagen er angivet, er bekæmpelse og jagt den dominerende årsag. Andelen, der er indrapporteret som skudt, var før 1970 på hele 38 %, mens den efter 1970 er faldet til 7 %. Dette fald i antallet af fugle, der bekæmpes, er sandsynligvis den primære årsag til, at væsentligt flere musvåger i dag når den yngledygtige alder (Jørgensen 1989).

Antallet af fugle, der er omkommet i trafikken, er 12 % (fig. 8B), men bag dette tal gemmer sig en udvikling fra 2 % før 1970 til 20 % efter 1970.

Skønt hovedparten af de mærkede musvåger omkommer i løbet af de første leveår, når enkelte dog en ganske anelig alder. Den ældste dansk-mærkede musvåge blev 28 år og 9 mdr. – den til dato ældste i Europa (Staav 1998). Fuglen blev mærket som rede-unge 7. juni 1968 i nærheden af Langeskov på Østfyn og fundet død 44 km derfra ved Bogense 17. marts 1997.

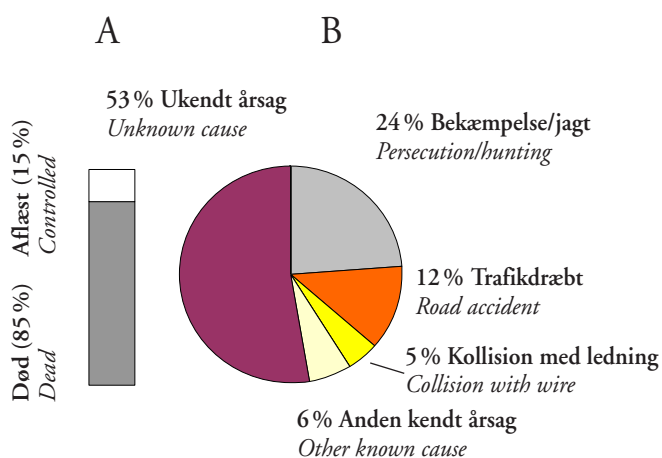

Fig. 8. A) Genmeldingsårsager (n=1.008) og B) dødsårsager (n=858) for musvåge ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=1,008) and B) cause of death (n=858) for buzzard ringed in Denmark.

English summary

The buzzard is the most common raptor in Denmark with an estimated population of 5,000 breeding pairs. In autumn and spring great numbers pass Denmark on their migration and furthermore great numbers winter in Denmark.

In Denmark the first buzzard was ringed in 1902, with the number increasing over time to a maximum of 293 ringings in 1987. The majority of the recovered birds were ringed as chicks, but some passage migrants and winter visitors have also been ringed in traps.

Only a proportion of the Danish population is migratory: 30 % of the winter recoveries of buzzards ringed as chicks are from abroad. Young immature birds seem to be more migratory than older birds. The autumn migration of the migratory

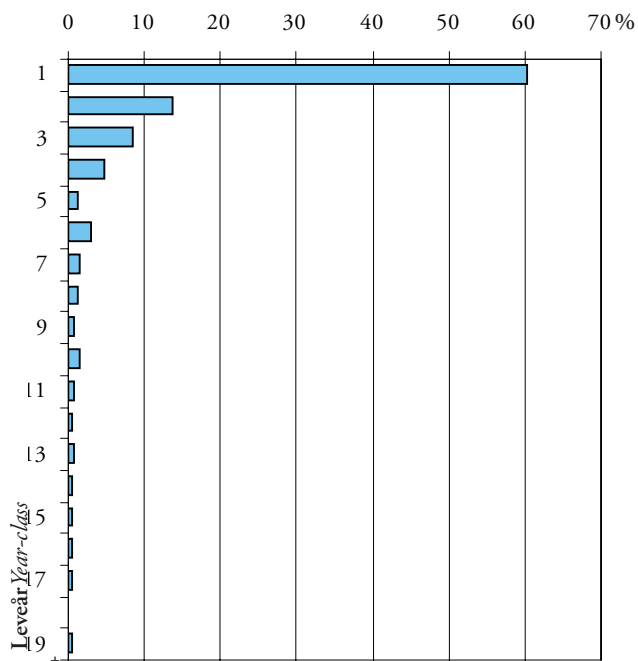

Fig. 9. Aldersfordeling af musvåge mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=471). Distribution on year-class of buzzard ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=471).

buzzard is SW. During winter, Danish buzzards have been recovered in Germany, the Netherlands, Belgium and France. The first Danish birds are recovered south of Denmark in October. The Danish buzzards return in March. Many buzzards settle to breed close to their birthplace.

Many buzzards from Sweden (especially central Sweden) and some from Norway and Finland have been ringed or recovered in Denmark, most from October to March. Some young buzzards from the Netherlands and Germany have been recovered in Denmark in their first or second year of life. During winter most foreign buzzards are found in eastern and southern Denmark. Many winter visitors seem to be faithful to their winter quarters, and some have been caught at the same site in different years.

About one quarter of the buzzards recovered dead have been hunted. Before 1970, 38 % had been shot and after 1970 the proportion decreased to 7 %. Another major cause of death is collisions with vehicles. Before 1970, 2 % were reported after collisions; after 1970 this proportion increased to 20 %.